

عملیات کربلای ۴

۴ مهر ۱۴۰۳ ساعت ۱۵:۳۲

عملیات آبی-خاکی کربلای چهار، یکی از عملیات‌های گسترده و غیرکلاسیک جمهوری اسلامی ایران است که توسط قرارگاه مرکزی خاتم الانبیاء(ص) سپاه پاسداران در تاریخ ۱۳۶۵/۱۰/۳ با رمز محمد رسول‌الله(ص) انجام شد.

عملیات کربلای ۴ نام عملیات نظامی تهاجمی ایران در جنگ ایران و عراق است. این عملیات با رمز محمد رسول‌الله در محور ابوالخصیب به صورت گسترده در تاریخ ۳ دی ۱۳۶۵ به فرماندهی سپاه و به منظور آماده‌سازی مقدمات فتح بصره توسط نیروهای ایرانی انجام شد. لو رفتن این عملیات باعث شکست این عملیات شد.

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با هدف نیل به اهداف راهبردی خود در جنگ اعلام کرد که می‌بایست در جبهه جنوب، جاده‌های شمالی و جنوبی بصره و نیز در جبهه شمالی، جاده‌های مواصلاتی کرکوک به بغداد قطع و یا تهدید شوند تا صدور نفت عراق به خارج کاملاً قطع گردد و سپس حرکت اصلی به سمت بغداد آغاز شود. بر همین اساس، محاصره و سپس تصرف شهر بصره به عنوان هدف عملیات اصلی سپاه پاسداران در سال ۱۳۶۵ مورد توجه قرار گرفت که برای تحقق آن به کارگیری حدود ۵۰۰ گردان و آن هم از سه محور ضرورت یافت لیکن به دلیل مشکلاتی همچون ضعف امکانات نظامی تنها یک محور - به عنوان تنها راه باقی مانده جنگ در جبهه جنوب - انتخاب شد. به عبارت دیگر، پس از حذف دو محور احاطه‌ای (هور و فاو) منطقه شلمچه و ابوالخصیب به منظور انجام عملیاتی بزرگ و سرنوشت ساز برگزیده شد.

منطقه عملیاتی ابوالخصیب و شلمچه که دارای ارزش‌ها و ویژگی‌های مهم سیاسی و نظامی است مهم‌ترین منطقه عملیاتی در جبهه جنوب بود. مرکز این منطقه، نخلستان‌های اطراف اروندرود - حد فاصل جزیره بلجانیه تا بصره است - که عرض آن ۴ تا ۵ کیلومتر و طول آن حدود ۱۵ کیلومتر می‌باشد، محل انجام عملیات تعیین شد.

زمین منطقه عملیاتی از دو جهت دارای خصوصیات مهمی می‌باشد. از سویی وجود نهرها و کانال‌های کشاورزی که عمق مناسبی دارد و از آن‌ها می‌توان برای پدافند استفاده کرد و از سویی نیز جناحین منطقه عملیاتی که از شمال به آب گرفتگی شلمچه و کانال ماهی‌گیری و از جنوب به خور زبیر و زمین‌های باتلاقی اطراف آن منتهی می‌شود و دشمن در آن قدرت پاتک ندارد.

شمال منطقه عملیاتی در حوزه استحفاظی سپاه سوم و جنوب آن در حوزه استحفاظی سپاه هفتم عراق قرار داشت. لشکر ۱۱ پیاده از سپاه سوم و لشکر ۱۵ پیاده از سپاه هفتم در منطقه حضور داشتند. ئیگان‌های پیاده بیست تیپ‌ها عراقی، یگان‌های زرهی تیپ‌های ۱۶، ۳۰ و یک گردان مستقل، یگان‌های مکانیزه تیپ‌های ۲۵ و ۸، گارد ریاست جمهوری، تیپ‌های ۲ و ۴ از لشکر ۱ کماندویی و تیپ‌های ۷ و ۸ از لشکر ۲ پیاده، نیروی مخصوص، تیپ‌های ۶۶ و ۶۸ کماندو، تیپ ۴ کماندویی ستاد کل و گردان کماندویی لشکر ۲۶ و جیش الشعبی، قاطع ۵۸ المثنی و قوای خودی از جمله استعداد‌های رژیم بعث در این عملیات بود.

هدایت فرماندهی عملیات بر عهده قرارگاه مرکزی خاتم الانبیاء (ص) سپاه پاسداران بود و چهار قرارگاه عملیاتی نیز اجرای آن را بر عهده داشتند. قرارگاه نجف هدایت نیروهای لشکر ۱۹ فجر، لشکر ۵ نصر، لشکر ۱۷ علی ابن ابی طالب (ع)، لشکر ۱۵۵ ویژه شهید، تیپ ۲۱ امام رضا (ع)، تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل (ع)، تیپ ۱۲ حضرت قائم (ع)، ۴ گردان توپخانه را بر عهده داشت. قرارگاه قدس و لشکر ۲۵ کربلا هدایت نیروهای لشکر ۴۱ ثارالله (ع)، لشکر ۱۰ سید الشهداء (ع)، ۴ گردان توپخانه، قرارگاه کربلا، لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص)، لشکر ۱۴ امام حسین (ع)، لشکر ۸ نجف اشرف، لشکر ۳۱ عاشورا، تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع)، لشکر ۳۲ انصارالحسین (ع) و ۴ گردان توپخانه را بر عهده داشت. قرارگاه نوح نیز هدایت نیروهای لشکر ۷، ولی عصر (عج)، تیپ ۳۳ المهدی (عج)، تیپ ۱۸ الغدیر، ناو تیپ امیرالمومنین (ع)، ۴ گردان و ۱ آتش بار توپخانه را عهده دار بود.

ضمناً از مجموع ۳۵۲ گردان مورد نیاز، حدود ۲۵۰ گردان آماده گردید که یگان‌های عمل کننده هر یک بین ۷ تا ۲۴ گردان را سازماندهی کرده و در خود جای دادند.

چهار منطقه شلمچه، ابوالخصیب، مقابل ام الرصاص و جزیره مینو - به این دلیل که به لحاظ مانور، آتش، عقبه و پشتیبانی به هم وابسته اند - برای انجام این عملیات بزرگ انتخاب گردید. بر همین اساس، هر یک از چهار منطقه فوق به عنوان خط حد یک قرارگاه عملیاتی تعیین شد:

قرارگاه نجف: از شمال پنج ضلعی شلمچه تا جزایر بوارین و ام الطویله پیشروی در محور شلمچه

قرارگاه قدس: انجام حرکت اصلی عملیات با عبور از تنگه ام الرصاص - بوارین و پیشروی در محور پتروشیمی و ابوالخصیب.

قرارگاه کربلا: مقابله با پاتک دشمن از مقابل جزیره ام الرصاص، تامین کل منطقه و پیشروی تا جاده دوم و سوم.

قرارگاه نوح: تامین جناح چپ و پیشروی در مقابل جزیره مینو.

یگان‌های تحت امر این قرارگاه‌ها می‌بایست طی شش مرحله به اهداف نهایی خود - از شمال به تنومه و از جنوب به پشت کانال بصره برسند.

عملیات می‌بایست در ساعت ۲۲:۳۰ مورخ ۳/۱۰/۱۳۶۵ آغاز شود. به همین خاطر غواص‌های خودی ساعاتی قبل به درون آب رفته و به سمت خط دشمن حرکت کردند. در این میان، نیروهای دشمن که کاملاً آماده و هوشیار بودند ضمن پرتاب منور، با تیربار و خمپاره به طرف نیروهای خودی شلیک می‌کردند.

در مجموع، عملیات خارج از کنترل و هدایت فرماندهی قرار گرفته بود و قبل از هر دستوری یگان‌ها با توجه به نوع وضعیت و هوشیاری و عکس العمل دشمن به محض رسیدن به ساحل، درگیری را آغاز می‌کردند. در این حال، رمز عملیات (یا محمد) حدود ساعت ۲۲:۴۵ اعلام شد و نیروهای عمل کننده فقط توانستند در جزایر سهیل، قطعه، ام الرصاص، ام البابی و بلجانیه نفوذ کنند و در بعضی مناطق نیز به صورت موضعی رخنه نمایند.

در مقابل، نیروهای دشمن با پرتاب پی در پی منور و اجرای چند مورد بمباران کنار نهر عرایض (عقبه برخی از یگان‌ها) و هم‌چنین اجرای آتش موثر روی رودخانه ارون، عملاً سازمان غواص‌ها و نیز نیروهای موج دوم و سوم را به هم زد. به طوری که نیروهای یگان‌های مجاور بعضاً پراکنده شده و اغلب نمی‌توانستند روی هدف عمل نمایند.

یکی از مناطق حساس عملیات، جزیره ام‌الرصاص و نوک بوارین بود که به رغم تلاش بسیاری که برای تصرف آن انجام شد، به خاطر هوشیاری دشمن امکان ادامه درگیری از میان رفت. دشمن با شلیک پرحجم تیربار روی آب، از عبور نیروها از تنگه ام‌الرصاص - بوارین جلوگیری کرد.

مضافاً به این که به خاطر حساسیتی که دشمن نسبت به ام‌الرصاص داشت، در پدافند آن از ۹ رده مانع طبیعی و مصنوعی بهره می‌برد، به طوری که هرگاه از هر خط عقب رانده می‌شد، در خط بعدی که نسبت به خط قبلی اشرف و تسلط داشت، مقاومت می‌کرد. در این حال، با توجه به هوشیاری دشمن، امکان ادامه عملیات میسر نبود، لذا به منظور حفظ قوا و طراحی مجدد عملیات آتی، از ادامه نبرد اجتناب شد.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۴۹۸۲۴/عملیات-۴-کربلای-۴>